

K R E U V

PARTIA E PUNËS E SHQIPËRISË NË LUFTË PËR TË PËRFUNDUAR NDËRTIMIN E BAZËS EKONOMIKE TË SOCIALIZMIT

(1956-1960)

1. KONGRESI III I PPSH. ORIENTIMI PËR SHPEJTIMIN E KOLEKTIVIZIMIT TË BUJQËSISË

Në dhjetor 1955 Komiteti Qendror vendosi të thirrjesh Kongresi III i PPSH që do të përcaktonte detyrat e reja për periudhën e ardhshme pesëvjeçare. Ai dilte përpara Partisë dhe popullit me një bilanc të pasur suksesesh, me një luftë të vendosur parimore për zbatimin e vijës marksiste-leniniste, me perspektiva të qarta në rrugën e ndërtimit socialist të vendit. Gjatë përgatitjes për kongresin e ri, PPSH u ndodh përpara problemeve të mprehta që nxori për lëvizjen komuniste ndërkombëtare Kongresi XX i PKBS, si edhe nën presionin që udhëheqja sovjetike ushtroi mbi të për t'i imponuar kursin e vet revizionist.

Kursi revizionist i Kongresit XX të PKBS

Në Kongresin XX të PKBS që u zhvillua në shkurt 1956, grupi i Hrushovit, pas tre vjet përgatitjesh, shpërtheu një sulm të ashpër kundër parimeve themelore të marksizëm-leninizmit dhe kundër vijës së përgjithshme marksiste-leniniste që kishte ndjekur PKBS nën udhëheqjen e J. Stalinit.

Në raportin e KQ të PKBS, të mbajtur në Kongres nga N. Hrushovi, u paraqitën një numër tezash, të ashtuquajtura

«të reja» që përbënin gjoja «një zhvillim krijues të teorisë marksiste-leniniste në kushtet e krijuara me ndryshimin e raportit të forcave në botë në dobi të socializmit». Këto teza përbënin në të vërtetë një largim nga marksizëm-leninizmi, një revizionim të tij.

Hrushovi i shtrembëroi mësimet leniniste mbi luftën e paqes; «bashkëjetesën paqësore midis dy sistemeve» e ngriti në «vijë të përgjithshme të politikës së jashtme» të Bashkimit Sovjetik dhe të të gjitha shteteve socialiste. Lenini mësonte se parimi themelor i politikës së jashtme të një vendi socialist dhe të një partie komuniste është internacionalizmi proletar dhe jo bashkëjetesa paqësore, është «aleanca me revolucionarët e vendeve të përparuara dhe me të gjithë popujt e shtypur kundër të gjithë imperialistëve të çdo lloji»¹. Hrushovi i vuri shtetet socialiste, lëvizjen punëtore e komuniste ndërkombëtare, gjithë popujt përpara zgjedhjes së detyruar «ose bashkëjetesë paqësore ose lufta më shkatërrimtare në histori. Rrugë të tretë s'ka». Në këtë mënyrë, për hir të bashkëjetesës paqësore me çdo kusht me imperializmin, udhëheqja sovjetike propagandonte heqjen dorë nga lufta e klasave në shkallë botërore, nga lufta revolucionare çlirimtare e popujve kundër zgjedhës imperialiste dhe nga ndihma me të gjitha mjetet që duhet t'u jepet popujve lirisht nga vendet socialiste dhe nga lëvizja punëtore e komuniste ndërkombëtare. Ajo ia nënshtroi zgjidhjen e problemeve të paqes e të lirisë së popujve «vendosjes së marrëdhënieve miqësore midis dy fuqive të mëdha të botës — Bashkimit Sovjetik dhe Shteteve të Bashkuara të Amerikës».

Nga njëra anë, ai përhapte kështu idenë e rreme se imperializmi amerikan, armiku më i madh dhe më i egër i paqes e i lirisë, kishte hequr ose mund të hiqte dorë nga qëllimet e veta grabitqare e agresive, se socializmi në shkallë botërore do të fitonte nëpërmjet bashkëjetesës dhe garës paqësore midis dy sistemeve — kapitalist dhe socialist! Nga ana tjetër, grupi i Hrushovit u jepte të kuptonin imperialistëve amerikanë se nuk do të prekeshin aspak pozitat sunduese ekonomike dhe ushtarake të SHBA në vende të ndryshme, se ata duhej të

---

1 V.I. Lenin. Politika e jashtme e revolucionit rus. Veprat, vëll. 25, f. 86.

pranonin ndarjen e sundimit botëror midis dy fuqive të mëdha, se këto fuqi sunduese në bashkëpunim të ngushtë me njëra-tjetrën «do të siguronin paqen» duke përdorur gjithë potencialin e tyre të madh ekonomik e ushtarak, gjithë mjetet e propagandës dhe organizmat ndërkombëtare, si OKB-ja etj.!

Duke ia nënshtruar kalimin në socializëm bashkëjetesës paqësore, Hrushovi vuri gjithë theksin mbi «kalimin paqësor» «me rrugë parlamentare». Në kushtet e sotme, deklaroi ai, «klasa punëtore ka mundësi të fitojë një shumicë të qëndrueshme në parlament dhe ta shndërrojë atë nga një organ të demokracisë borgjeze në një armë të vullnetit të vërtetë të popullit, në një organ të demokracisë së vërtetë, të demokracisë për punonjësit!»! Ndërkaq, rrugën e Revolucionit të Tetorit e cilësoi «të drejtë vetëm për ato kushte historike»! Këto teza përbënin një mohim të revolucionit socialist dhe të diktaturës së proletariatit.

Në raportin e KQ të PKBS, Jugosllavia vlerësohej hapur si një «vend socialist», ku «gjatë procesit të ndërtimit të socializmit po krijohen forma origjinale dhe konkrete të drejtimit të ekonomisë dhe të ndërtimit të aparatit shtetëror»! Me këtë vlerësim griseshin krejt rezolucionet e Byrosë Informative për tradhtinë e udhëheqjes revizioniste jugosllave dhe përkrahej rruga jugosllave e asgjësimit të partisë marksiste-leniniste dhe të diktaturës së proletariatit, e rivendosjes së kapitalizmit.

Një goditje edhe më e fortë iu dha partisë, revolucionit dhe diktaturës së proletariatit në raportin «sekret» «Mbi kultin e individit dhe pasojat e tij» që iu lexua delegatëve të Kongresit XX nga N. Hrushovi. Në këtë raport errësohej rruga e lavdishme e Partisë Bolshevike që nga vdekja e V.I. Leninit, cilësohej ajo si një rrugë «plot gabime, shtrembërime të rënda dhe krime të përbindshme». Përgjegjësia për të gjitha këto i ngarkohej J. Stalinit, që kishte udhëhequr për 30 vjet rresht partinë dhe shtetin sovjetik me aq urtësi e zotësi drejt fitoresh me rëndësi historike botërore dhe që ishte njohur nga gjithë lëvizja komuniste ndërkombëtare si një marksist-leninist dhe revolucionar i madh. Duke fabrikuar shpifje e trillime nga më të ulëtat në bazë të interpretimit arbitrar të dokumenteve dhe në bazë të deklaratave të elementëve armiq të socializmit, Hrushovi e paditi Stalinin për «arbitrarizëm të egër», për «shkëputje nga jeta dhe realiteti», e cilësoi «despot», «terrorist», «të paditur». Në të njëjtën kohë ai shpalli rehabilitimin

e armiqve të rendit socialist, të dënuar si agjentë të shteteve imperialiste.

Goditja kundër J. Stalinit bëhej me qëllim të caktuar për të përligjur asgjësimin e vijës marksiste-leniniste të PKBS të përpunuar nga kongreset e saj të mëparshme, për të pranuar një vijë të re politike revizioniste, për të revizionuar marksizëm-leninizmin. Që të përgatitej trualli për arritjen e këtij qëllimi, grupit të Hrushovit i nevojitej medoemos të shkukurëzohej Stalini, i cili kishte mbrojtur me aq vendosmëri marksizëm-leninizmin dhe e kishte zhvilluar atë më tej në kushtet e reja që u krijuan në botë me fitoren e Revolucionit Socialist të Tetorit, me ndërtimin e shoqërisë socialiste në Bashkimin Sovjetik dhe me krijimin e kampit socialist pas Luftës së Dytë Botërore.

J. Stalini ka qenë kundër kultit të individit dhe e ka kritikuar atë shpesh, ka vlerësuar drejt rolin e masave dhe i është përmbajtur gjithnjë parimit të kolegjalitetit në udhëheqjen e partisë e të shtetit sovjetik. Por ai nuk mori masa sa duhej për të frenuar lavdërimet e tepëruara, krejt të panevojshme, që propaganda sovjetike, nën shembullin e nën shtytjen me qëllim të mprapsht të armiqve të maskuar në udhëheqjen e Partisë, i kishte bërë emrit të tij, sidomos në vitet e fundit të jetës. Këtë e shfrytëzoi Hrushovi me shokë për të fabrikuar të ashtuquajturin «kult të individit të Stalinit», si një armë kryesore në luftën kundër revolucionit e socializmit, duke speculuar me faktin që kulti i individit është i huaj dhe i urryer për marksizëm-leninizmin.

Kursin revizionist të Kongresit XX Hrushovi me grupin e tij e shpallën vijë të përgjithshme të lëvizjes komuniste ndërkombëtare dhe përdorën çdo mjet e çdo mënyrë për ta bërë atë të detyrueshme për të gjitha partitë komuniste e punëtore.

Konkluzionet e Kongresit XX u bënë një ushqim ideologjik për revizionistët e të gjitha vendeve. Ato ishin një armë shumë e rëndësishme që u jepej në dorë imperialistëve dhe gjithë reaksionarëve për të luftuar kundër vendeve socialiste, kundër komunizmit, kundër lëvizjes çlirimtare revolucionare. Duke marrë kurajë nga këto konkluzione, armiqtë e komunizmit shpërthyen një fushatë të tërbuar kundër marksizëm-leninizmit, sidomos kundër revolucionit dhe diktaturës së proletariatit. Në mënyrë të veçantë ata sulmuan rendin socialist në Bashkimin Sovjetik e në vendet e tjera, si edhe partitë komu-

niste në vendet kapitaliste. Në këtë fushatë u dalluan revizionistët jugosllavë, të cilët shihnin se kursi i Kongresit XX përputhej me rrugën që ata po ndiqnin prej kohësh. Në lëvizjen komuniste ndërkombëtare po krijohet një gjendje e nderë.

Dështimi i orvatjeve për të revizionuar vijën e PPSH

Kongresi XX i PKBS u dha zemër e i vuri në lëvizje edhe elementët antiparti e armiq në Shqipëri. Tek ata u ngjallën shpresa të mëdha se tani kishte ardhur koha që të ndërrohej kursi marksist-leninist i PPSH e që të rifitonin pozitën e humbura, d.m.th. të fillonte i njëjti proces që po zhvillohej në Bashkimin Sovjetik e në disa vende të demokracisë popullore. Në ndihmë të drejtpërdrejtë këtyre elementëve u erdhi klika e Titos, sidomos nëpërmjet Legatës Jugosllave në Tiranë. Nën drejtimin e saj filloi të organizohej një lëvizje e fshehtë kundërrevolucionare që synonte të përmbyste gjendjen e të merrte në dorë frenat e Partisë e të pushtetit popullor. Në këtë lëvizje u përfshinë edhe një numër anëtarësh partie, të goditur për fajet të rënda ose agjentë të mbuluar të imperialistëve e të revizionistëve jugosllavë. Elementët antiparti dhe armiq propagandonin më tepër se kushdo tjetër Kongresin XX dhe përpiqeshin të krijonin atmosferën në Parti për revizionimin e vijës politike marksiste-leniniste e për rehabilitimin e Koçi Xoxes, Tuk Jakovës, Bedri Spahiut dhe të armiqve të tjerë të Partisë e të popullit. Ata errësonin mbërritjet politike dhe ekonomike të siguruara nën udhëheqjen e Partisë, flisnin për praninë e «kultit të individit», për «shkelje të normave leniniste», për «qëndrim të ashpër kundër kulakëve dhe armiqve të tjerë të klasës», për «ngurrim e zvarritje në lidhje me përmirësimin e marrëdhënieve me Jugosllavinë». I quanin këto «pasojë të pikëpamjeve dhe të praktikës së gabuar të J. Stalinit» dhe shtronin nevojën për zhdukjen e kësaj vije, për marrje masash kundrejt përgjegjësve që kishin lejuar një gjë të tillë! Elementët antiparti në Tiranë përfituan edhe nga mungesa e vigjilencës e dobësi të tjera të theksuara në Komitetin e Partisë të Qytetit.

Revizionistët shfrytëzuan Konferencën e Partisë të Qytetit të Tiranës, që u mbajt në prill 1956, për të filluar sulmin kundër vijës dhe udhëheqjes marksiste-leniniste të Partisë. Nëpërmjet përfaqësuesve të tyre që kishin mundur të zgjidheshin delegatë, ata shtruan aty platformën e vet antimarksiste. Një-

kohësisht ata kërkuan shtyrjen e Kongresit III, duke paraqitur si shkas gjoja që të lihej kohë për të rishikuar vijën dhe për të bërë përgatitje të reja në frymën e Kongresit XX të PKBS! Si doli më vonë, e gjithë kjo që kurdisur në prapaskenë nga Legata Jugosllave.

Elementët antiparti, duke shpërdoruar demokracinë e brendshme të partisë e duke përfitur nga qëndrimi pasiv i të deleguarit të Komitetit Qendror, Beqir Ballukut, krijuan kësh-tu një gjendje të nderë në Konferencë. Pikëpamjet revizioniste u kundërshtuan nga shumica e delegatëve, por pati prej tyre që u lëkundën nga demagogjia e stërholluar.

Komiteti Qendror me të drejtë e vlerësoi gjendjen tepër serioze dhe nxori menjëherë konkluzione se në këtë kishin gisht armiqtë e Partisë e të socializmit. Ai dërgoi në konfe-rencë shokun Enver Hoxha, i cili demaskoi aty qëllimet e re-vizionistëve dhe parashtrroi qëndrimin e vendosur të PPSH për ruajtjen e pastërtisë së politikës dhe të praktikës së saj revolucionare. Delegatët mbështetën plotësisht këtë qëndrim të Partisë dhe dënuan orvatjet e armiqve për ta larguar atë nga vija e saj marksiste-leniniste. Konferenca i detyroi elementët antiparti të pohonin me gojën e vet qëllimet dhe karakterin e veprimtarisë së tyre kundërrevolucionare. Komploti revizionist dështoi.

Duke nxjerrë mësim nga kjo ndodhi, Komiteti Qendror porosiste gjithë Partinë: «...Në asnjë mënyrë nuk lejohet të do-bësohet sado pak vigjilenca, nuk lejohet të pushtohemi nga ndjenja e vetëkënaqësisë dhe t'u lëmë fushë të lirë veprimi armiqve»¹.

Kjo ndodhi ua çeli edhe më mirë sytë komunistëve dhe i mobilizoi ata për të luftuar në mënyrë më revolucionare për mbrojtjen e vijës së Partisë dhe për kryerjen e detyrave.

Ndërkaq, Hrushovi nga ana e tij ushtronte presion mbi Komitetin Qendror të PPSH që të rishikonte vijën e përgjith-shme në frymën e konkluzioneve të Kongresit XX të PKBS dhe në Kongresin III të pranohej një vijë e re. Ky presion në fillim u bë në Moskë nëpërmjet Suslovit, pjesëtar i grupit re-vizionist sovjetik. Në emër të KQ të PKBS ai kërkoi me anë

---

¹ Letër e KQ të PPSH drejtuar gjithë organizatave të partisë, 21 prill 1956. AQP.

të Liri Belishovës që udhëheqja e PPSH të rishikonte sidomos qëndrimin ndaj revizionistëve jugosllavë e dënimet e dhëna kundër Koçi Xoxes, Tuk Jakovës dhe elementëve të tjerë anti-parti, duke paraqitur si shkas gjoja «se mos ishin bërë gabime nën ndikimin e kultit të individit të Stalinit». Kjo kërkesë u përsërit në mënyrë më të hapur dhe këmbëngulëse nga kryetari i delegacionit të PKBS që kishte ardhur në Tiranë për të marrë pjesë në Kongresin III.

Plenumi i Komitetit Qendror hodhi poshtë njëzëri e pa asnjë ngurrim çdo orvatje për të revizionuar vijën e drejtë të Partisë dhe shprehu vendosmërinë për të ecur me vazhdimësi në rrugën që kishte ndjekur edhe më parë PPSH.

Kongresi III i PPSH filloi punimet ditën e caktuar, më 25 maj 1956, dhe zgjati deri më 3 qershor. Në të morën pjesë 670 delegatë me votë deliberative dhe 121 me votë konsultative që përfaqësonin 41 372 anëtarë dhe 7 272 kandidatë partie.

Kongresi shqyrtoi veprimtarinë e Komitetit Qendror dhe të gjithë Partisë, bëri ndryshime në Statutin e Partisë dhe pranoi direktivat e planit të 2-të pesëvjeçar.

Vendosmëria e Partisë për të vazhduar kursin marksist-leninist

Në kushtet e shpërthimit të sulmit të përgjithshëm të revizionizmit ndërkombëtar kundër marksizëm-leninizmit dhe të presionit që ushtronte Hrushovi mbi PPSH, çështja kryesore ishte: në ç'rrugë duhej të ecte Partia? Në rrugën e Kongresit XX të PKBS apo në rrugën e vet marksiste-leniniste?

Ndryshe nga ajo që kërkonin revizionistët, «Kongresi i 3-të i Partisë së Punës të Shqipërisë, pasi dëgjoi dhe diskutoi raportin «Mbi aktivitetin e Komitetit Qendror të PPSH», mbajtur nga Sekretari i Parë i Komitetit Qendror të PPSH, shoku Enver Hoxha, vendosi të aprovojë plotësisht vijën politike dhe veprimtarinë praktike të Komitetit Qendror si dhe propozimet e konkluzionet që përmban raporti.

Kongresi me kënaqësi konstatoi se vija e përgjithshme politike, ekonomike dhe organizative që ka ndjekur gjer më sot Partia ka qenë e drejtë»¹.

---

¹ Rezolucion i Kongresit III të PPSH. Dokumente kryesore të PPSH, vëll. II, f. 593.

Kongresi dënoi me vendosmëri veprimtarinë e elementëve antiparti në Konferencën e Partisë të Qytetit të Tiranës dhe çdo orvatje për të revizionuar vijën politike të PPSH. Ai i quajti krejt të drejta masat që kishte marrë Partia, duke zbatuar me përpikmëri normat marksiste-leniniste, «kundrejt të gjitha grupeve dhe elementëve antiparti e deviatorë, revizionistë, trockistë, oportunistë»¹.

Duke trajtuar çështjen e luftës së klasave, si një tërësi nga çështjet më të rëndësishme ku zhvillohej lufta midis marksizëm-leninizmit dhe revizionizmit, Kongresi e quajti «gabim të mendohet që lufta e klasave po shuhet dhe klasat e përmbysura do të heqin dorë vullnetarisht nga lufta»².

Ai porositi komunistët të mos e humbisnin për asnjë çast vigjilencën dhe i paralajmëroi ata se do të ketë elementë të tillë që të «mendojnë se me ndryshimin e situatave duhet të ndërrojnë dhe disiplina e partisë, vigjilenca e partisë, dhe se çdo gjë do të zëvendësohet me një butësi oportuniste në vijë, me një shuarje të luftës së klasave, . . . se ka ardhur koha që, nën maskën e demokracisë, të shkelmojnë demokracinë e vërtetë. . . »³.

Në këtë mënyrë ai i dilte përpara gjendjes së nderë që po krijohet në lëvizjen komuniste ndërkombëtare pas Kongresit XX të PKBS.

Lidhur me këtë u vu detyrë të vazhdohej pa mëshirë lufta kundër shfaqjeve oportuniste, kundër rrezikut të djathtëzimit e të ruhej si gjëja më e shtrenjtë uniteti dhe kompaktësia e radhëve të Partisë.

Në të gjitha drejtimet Kongresi III vendosi njëzëri dhe pa asnjë ngurrim të vazhdohej kursi marksist-leninist që kishte ndjekur Partia qysh prej themelimit të saj.

Të gjitha konkluzionet dhe vendimet e Kongresit III të PPSH përshkoheshin nga një frymë revolucionare marksiste-leniniste që ishte në thelb e kundërta e frymës revizioniste që përshkonte konkluzionet dhe vendimet e Kongresit XX të PKBS.

Megjithatë, Kongresi III nuk i dënoi hapur tezat antimarksiste të Kongresit XX. Komiteti Qendror i PPSH ia kishte bërë

---

1 Dokumente kryesore të PPSH, vëll. II, f. 609.

2 Po aty.

3 Po aty, f. 610.

të njohur udhëheqjes sovjetike kundërshtimin e rezervat që kishte për një varg tezash dhe veprimesh të saj. Njëkohësisht, në shtypin e PPSH për këto çështje jepeshin me qëllim vlerësime të ndryshme, praktikisht të kundërta me ato të Kongresit XX. Por PPSH nuk mund të shprehte botërisht në Kongresin e saj kundërshtimin dhe rezervat që kishte për konkluzionet e Kongresit XX të PKBS, për arsye se një veprim i tillë do të ishte në atë kohë vetëm në dobi të armiqve të komunizmit, të cilët kishin shpërthyer një sulm të tërbuar kundër Bashkimit Sovjetik dhe unitetit të kampit socialist e të lëvizjes komuniste ndërkombëtare. Komunistët shqiptarë e kanë pasur ndier gjithmonë si një detyrë të lartë internacionaliste të mbrojnë shtetin e parë socialist në botë dhe gjithë kampin socialist. Veç kësaj, në këtë kohë ende nuk njihej mirë qëllimi i vërtetë që synonte të arrinte grupi i Hrushovit me tezat e reja.

Kryesorja ishte që Partia e Punës e Shqipërisë, ndryshe nga ajo që ndodhi në mjaft parti të tjera komuniste e punëto-re, nuk bëri lëshime parimore përballë presionit të grupit të Hrushovit dhe nuk vuri në themel të vijës së saj kursin revizionist të Kongresit XX të PKBS. Ajo ruajti të paprekur vijën e saj të përgjithshme marksiste-leniniste.

Ndryshimet që u bënë nga Kongresi III në Statutin e Partisë nuk preknin parimet dhe normat marksiste-leniniste. Në Statutin e ri u përcaktuan më mirë detyrat dhe të drejtat e anëtarëve të partisë. Në të gjeti shprehje përvoja e madhe që kishte fituar Partia në çështjet organizative e ideologjike dhe në udhëheqjen politike të ndërtimit socialist të vendit.

Direktivat e planit të 2-të pesëvjeçar

Duke pranuar direktivat e planit të 2-të pesëvjeçar për vjetët 1956-1960, Kongresi III përcaktoi si detyra kryesore të tij: **zhvillimin e industrisë, sidomos të industrisë minerare, kryesisht në bazë të përdorimit të plotë të aftësive prodhuese ekzistuese dhe të shfrytëzimit të rezervave të brendshme; zhvillimin e shpejtë të bujqësisë, kryesisht me anën e riorganizimit socialist të prodhimit bujqësor; përmirësimin e gjendjes materiale dhe ngritjen e nivelit kulturor të popullit.**

Në përputhje me këto detyra parashikohej që vëllimi i përgjithshëm i prodhimit industrial të rritej me një ritëm mesatar vjetor prej jo më pak se 14 për qind. Me ritëm të shpejtë

do të zhvillohej sidomos prodhimi i naftës, i mineralit të kromit, i qymyrgurit dhe i energjisë elektrike, gjithashtu edhe prodhimi i sendeve të përdorimit të gjërë.

Kongresi dha orientim për një rritje të theksuar edhe të prodhimit bujqësor e blegtoral. Por si detyrë më kryesore për bujqësinë e për gjithë ekonominë popullore ai vuri **zgjërimin e kolektivizimit të bujqësisë**, me qëllim që të përfundohej ndërtimi i bazës ekonomike të socializmit në mbarë vendin dhe të sigurohej një zhvillim i shpejtë e i gjithanshëm i fshatit.

Kongresi e quajti plotësisht të drejtë dhe të dhënë në kohën e duhur orientimin e Plenumit të KQ të Dhjetorit 1955 për të shpejtuar ritmin e kolektivizimit të bujqësisë. Për kalimin në këtë etapë të re të riorganizimit socialist të fshatit qenë krijuar të gjitha kushtet politike, organizative dhe ekonomike. Masa e fshatarësisë kishte formuar bindjen për epërsinë e prodhimit të madh kolektiv bujqësor. Ishin përgatitur kuadro të kualifikuar dhe që zgjeruar baza e teknikës bujqësore. Partia dhe shteti ishin plotësisht në gjendje të përballonin detyrat që lindnin nga zgjerimi i kolektivizimit të bujqësisë. Praninë e kushteve të nevojshme për të kaluar në riorganizimin socialist të fshatit në shkallë të gjerë e vërtetonte qartë dhe fakti që detyra e vënë nga Komiteti Qendror i Partisë në dhjetor 1955 për të dyfishuar numrin e kooperativave brenda vitit 1956 që përmbushur qysh në pragun e Kongresit.

Duke u mbështetur në këto kushte, Kongresi III shtroi detyrën që kolektivizimi i bujqësisë në vija të përgjithshme të përfundonte brenda pesëvjeçarit të dytë. Kolektivizimi do të shtrihej në radhë të parë në zonat fushore dhe pjesërisht në zonat kodrinore. Në zonat malore do të ngriheshin kryesisht kolektiva bujqësore dhe kooperativa blegtorale.

Kongresi porosi që kolektivizimi të bëhej duke iu përmbajtur me rreptësi parimit leninist të vullnetit të lirë të fshatarit. Ai kërkoi që organizatat e partisë dhe organet e pushtetit të përdornin vetëm metodën e bindjes, duke propaganduar shembullin e kooperativave bujqësore të ngritura. Çdo metodë tjetër pune që cenonte sadopak parimin e vullnetit të lirë quhej e huaj dhe do të dënohej nga Partia.

Shteti do të mbështeste kolektivizimin e bujqësisë duke rritur më tej mekanizimin e saj, duke shtuar sipërfaqen e tokave të reja, duke zgjeruar punimet e bonifikimit dhe duke dhënë një ndihmë të gjithanshme për kooperativat bujqësore,

Direktivat e planit përshkoheshin thellësisht nga qëllimi për përmirësimin e vazhdueshëm të jetesës dhe për ngritjen e nivelit kulturor të punonjësve. Mbi bazën e rritjes së prodhimit industrial e bujqësor do të krijohet mundësia për heqjen e plotë të sistemit të triskëtimit gjatë pesëvjeçarit të dytë, kurse çmimet e mallrave të përdorimit të gjerë do të ulëshin për çdo vit.

Për të plotësuar më së miri detyrat e planit të 2-të pesëvjeçar, Kongresi u bëri thirrje komunistëve dhe gjithë punonjësve ta kishin mirë të qartë se «vendi i nderit, balli i luftës për ndërtimin e socializmit, është atje ku prodhohen të mirat materiale, në fabrikë, në kantier, në fermë, në SMT, në kooperative»¹.

Në fund të punimeve të tij Kongresi zgjodhi Komitetin Qendror të ri prej 43 anëtarësh dhe 22 kandidatësh, duke e zgjeruar kështu numrin e tij. Sekretar i Parë² u rizgjodh Enver Hoxha.

Kongresi III mbrojti politikën revolucionare të Partisë dhe në frymën e kësaj politike përcaktoi detyrat e reja në rrugën për ndërtimin e bazës ekonomike të socializmit, duke nxjerrë në plan të parë detyrën për të përfunduar kolektivizimin e bujqësisë.

2. LUFTA E PPSH KUNDËR REVIZIONIZMIT MODERN – RREZIKUT KRYESOR NË LËVIZJEN KOMUNISTE NDËRKOMBËTARE

Pas Kongresit III të saj, PPSH u ndodh përpara një gjendjeje të rrezikshme në lëvizjen komuniste ndërkombëtare që u krijua me përhapjen dhe gjallërimin e revizionizmit modern.

---

1 Dokumente kryesore të PPSH, vëll. II, f. 607.

2 Detyra e Sekretarit të Përgjithshëm të Partisë ishte zëvendësuar me detyrën e Sekretarit të Parë të KQ të Partisë me vendim të Plenumit të KQ të PPSH, më 12 korrik 1954.

Gjallërimi i revizionizmit në lëvizjen komuniste ndërkombëtare

Kjo gjendje që u krijua në gjashtëmuorin e dytë të vitit 1956 ishte pasojë e Kongresit XX të PKBS. Një çoroditje e

thellë ideologjike përfshiu pjesën më të madhe të partive komuniste e punëtore. Grupi i Hrushovit, duke shfrytëzuar prestigjin dhe autoritetin e madh të PKBS e të shtetit sovjetik, bënte presion të vazhdueshëm mbi udhëheqjet e partive të tjera për të zëvendësuar kursin e mëparshëm marksist-leninist me kursin revizionist të Kongresit XX. Ai organizonte komplete për të larguar nga udhëheqja e partive të gjithë ata që kundërshtonin përhapjen e revizionizmit. Klika e Titos, nga ana e saj, bënte zhurmë të madhe rreth «triumfit të rrugës jugosllave» dhe ndërhynte me të gjitha mënyrat, ku të mundte, për të shpejtuar shthurjen e partive marksiste-leniniste e të rendit socialist. Udhëheqësit sovjetikë dhe revizionistët jugosllavë bashkëpunonin ngushtë në fushatën e madhe antikomuniste të shpërthyer nga revizionizmi ndërkombëtar me parullat e luftës kundër «stalinizmit», kundër «dogmatizmit», kundër «kultit të individit». Hrushovi u takua me Titon për të bashkërenduar veprimet në këtë fushatë dhe për të përcaktuar cili nga udhëheqësit e kësaj apo asaj partie duhej të mënjanohej dhe cili duhej të vihej në krye.

Në këtë gjendje, dolën në shesh oportunistët në gjirin e partive të ndryshme komuniste e punëtore dhe, me përkrahjen e drejtpërdrejtë të udhëheqjes sovjetike e të titistëve, u hodhën në sulm kundër marksizëm-leninizmit. U rehabilituan elementët antiparti, shumë prej të cilëve njiheshin botërisht si kundërvolucionarë.

Në fushatën kundër marksizëm-leninizmit dhe rendit socialist, në vendet kapitaliste u shquan oportunistët italianë me Palmiro Toliatin në krye. Ata shtruan nevojën e krijimit në vendet socialiste të një «rendi të demokracisë pa kufizime». Nën maskën e «luftës kundër hegjemonisë së një partie» ata sajuan tezën e «policentrizmit» — krijimit të shumë qendrave në lëvizjen komuniste ndërkombëtare. Ata dolën me parullën e «rrugës italiane për në socializëm», rrugë reformiste parlamentare, e cila përjashtonte çdo kryengritje revolucionare dhe çdo përpjekje për të shkatërruar pushtetin borgjez. Një rrugë e tillë duhej të ishte, sipas revizionistëve italianë, e vetmja e përshtatshme për të gjitha vendet kapitaliste të Perëndimit.

Në vendet socialiste, revizionizmi u përhap dhe u thellua më shumë në Poloni dhe në Hungari. Me ndihmën e grupit të Hrushovit, në krye të partive punëtore të këtyre vendeve dolën elementët antimarksistë, të dënuar për pikëpamje dhe veprimtari revizioniste, antisocialiste. Diktatura e proletariatit u paralizua. U lejua përhapja në shkallë të gjerë e ideologjisë dhe e kulturës borgjeze perëndimore.

Këtë gjendje e shfrytëzuan imperialistët. Imperializmi ndërkombëtar dhe revizionistët organizuan së bashku revoltën kundërrevolucionare në Poznan të Polonisë në qershor 1956, si edhe kryengritjen kundërrevolucionare në Hungari në tetor – nëntor 1956.

Demokracia popullore hungareze u vu përpara rrezikut të zhdukjes së plotë. Partia e Punonjësve Hungarezë u shkatërrua. Komunistët dhe punonjësit hungarezë, të tradhtuar nga revizionistët, bënë një qëndresë të dëshpëruar. Kundërrevolucioni në Hungari ndezi histerinë antikomuniste në gjithë botën. Sistemi socialist u vu përpara një prove të rëndë.

Popujt e vendeve socialiste dhe forcat revolucionare në gjithë botën tregonin një shqetësim të madh për fatet e socializmit në Hungari. Në Republikën Popullore të Hungarisë ndodheshin të vendosura trupa sovjetike, por grupi i Hrushovit ngurronte t'i hidhte në veprim. Vetëm përballë presionit të madh nga poshtë, sidomos kur pa se Hungaria po dilte jashtë sferës së ndikimit të tij, ai u detyrua më në fund të lejonte Ushtrinë Sovjetike të shtypte kundërrevolucionin e armatosur. Ky kundërrevolucion u shpartallua.

Kundërrevolucioni hungarez ishte pjellë e revizionizmit, të mbështetur nga imperialistët. Revizionistët jugosllavë, përkrahësit më të flaktë të revizionistëve hungarezë, ngritën flamurin në gjysmë shtizë kur ai dështoi. Titoja e cilësoi atë një «kryengritje popullore» që u shtyp «nga një ndërhyrje e egër e palejueshme». Imre Nagi, kreu i kundërrevolucionit, u strehua në ambasadën jugosllave në Budapest.

Ndërkaq, udhëheqja sovjetike, që ishte jo më pak përgjegjëse se klika e Titos për përgatitjen e kundërrevolucionit, pas disfatës u mundua me çdo mënyrë të mbulonte gjurmët e fajit të saj të rëndë. Ajo e flijoi Imre Nagin, të cilin vetë e kishte nxjerrë në krye të shtetit hungarez. Kryengritjen u detyrua ta cilësonte, ndryshe nga titistët, «kundërrevolucionare»,

siç ishte në të vërtetë. Mirëpo si shkaktarë të kësaj bënte «dogmatikët» dhe jo ata që ishin në të vërtetë — revizionistët.

E keqja ishte se kundërrevolucioni i armatosur hungarez u shtyp nga kundërrevolucionarët, të cilët e rivendosën kapitalizmin, por në forma më të mbuluara, siç kishin bërë revizionistët hrushovianë në vendin e tyre, duke i mashtruar punonjësit revolucionarë hungarezë.

Qëndrimi revolucionar i PPSH u solidarizua pa asnjë rezervë me punonjësit revolucionarë hungarezë dhe ngriti më këmbë gjithë popullin për t'u ardhur atyre në ndihmë me çdo mjet. Njëpërjet «Zërit të popullit», ajo deklaronte: «Populli shqiptar i dënon me urrejtje veprimet gjakatare të imperialistëve dhe kundërrevolucionarëve fashistë që kanë për qëllim të ndajnë Hungarinë nga kampi i socializmit, të përmbysin pushtetin e punëtorëve dhe të fshatarëve dhe të vendosin diktaturën e egër të kapitalit»¹. Ndërkohë Qeveria e RPSH në deklaratën e saj të posaçme bënte thirrje: «Në rrethanat e sotme fitoret socialiste të popullit hungarez, të arritura gjatë këtyre vjetëve duhet të mbrohen me vendosmëri»².

Duke analizuar këtë ngjarje të hidhur, ndryshe nga udhëheqja sovjetike dhe udhëheqja e re hungareze që bënin fajtorë të kundërrevolucionit të ashtuquajturit «dogmatikë», «udhëheqjen e mëparshme hungareze», Partia e Punës e Shqipërisë vinte gishtin te fajtorët e vërtetë kryesorë, revizionistët, dhe i kritikonte ata për «ndryshimet e njëpasnjëshme e të rrufeshme të udhëheqjes (në Hungari — Red.), ndryshime që në të vërtetë e lanë partinë dhe shtetin pa shtab drejtues, pa udhëheqje të fortë besnike»³.

Nga ato që ndodhën në Hungari PPSH nxori mësim të rëndësishme për veprimtarinë e saj në kuadrin kombëtar dhe ndërkombëtar. «Tragjedia e popullit hungarez, — deklaroi shoku Enver Hoxha fill pas dështimit të kundërrevolucionit, —

1 Kryeartikull i «Zërit të popullit», 30 tetor 1956.

2 Deklaratë e Qeverisë së RPSH, 3 nëntor 1956. «Zëri i popullit», 4 nëntor 1956.

3) Kryeartikull i «Zërit të popullit», 5 nëntor 1956.

do të jetë sigurisht një mësim i madh për gjithë njerëzit e ndershëm në botë, do të jetë një mësim për të gjithë ata që i zë gjumi mbi dafina dhe që përpara fjalëve të bukura të imperialistëve dhe të reaksionit, përpara parullave demagogjike, humbasin vigjilencën dhe e zëvendësojnë këtë me oportunizëm dhe me butësi të rrezikshme...

«Prandaj sot më shumë se kurrë Partisë sonë i shtrohet detyra të forcojë luftën e saj parimore dhe të vendosur për ta mbajtur pastër teorinë marksiste-leniniste, për të forcuar ideologjikisht dhe organizativisht radhët e saj, për të forcuar solidaritetin ndërkombëtar të punonjësve dhe ajo konsideron se lufta për mbrojtjen e parimeve marksiste-leniniste, lufta e mbështetur mbi këto parime është e vetmja luftë e drejtë»¹.

Acarimi i gjendjes ndërkombëtare që u shkaktua nga kundërrevolucioni në Hungari u thellua edhe më shumë me agresionin anglo-franko-izraelit që shpërtheu në tetor 1956 kundër Egjiptit. Ky akt përbënte një hallkë tjetër të sulmit të përgjithshëm të imperializmit dhe të reaksionit kundër forcave liridashëse.

Në një gjendje të tillë, PPSH e quante të domosdoshme të rriste gatishmërinë e saj e të popullit për t'i bërë ballë presionit të shumëfishuar imperialisto-revizionist.

Në dhjetor 1956, Komiteti Qendror i PPSH i parashtrroi udhëheqjes së PKBS, nëpërmjet delegacionit të vet, të kryesuar nga shoku Enver Hoxha, që shkoi posaçërisht në Moskë, gjithë shqetësimet e veta për rrezikun e madh që paraqiste përhapja e revizionizmit modern, duke theksuar domosdoshmërinë e një lufte të vendosur kundër këtij rreziku. Ai shfaqti mendimin kritik edhe për një varg qëndrimesh të udhëheqjes sovjetike ndaj veprimtarisë përçarëse e minuese të revizionistëve jugosllavë kundër kampit socialist dhe lëvizjes komuniste ndërkombëtare, ndaj ngjarjeve në Hungari e Poloni, qëndrime që PPSH i quante të gabuara. Hrushovi me shokë u përpoqën me lloj-lloj mënyrash të shtira ta qetësonin delegacionin e PPSH dhe ta bindnin atë për ecurinë gjoja normale të punëve! Por PPSH nuk mund të gënjehej e të hiqte dorë nga mendimet e qëndrimet e veta parimore në lidhje me krijimin e një shtate

---

¹ Enver Hoxha, Fjala në mbledhjen solemne, 8 nëntor 1956. Vepra, vëll. 14, f. 123, 126.

shumë të rrezikshme për lëvizjen komuniste ndërkombëtare. «Kjo situatë, — thoshte shoku Enver Hoxha, — kërkon luftë kundër armiqve të klasës, kundër titistëve jugosllavë dhe elementëve të tjerë armiq të marksizëm-leninizmit. . . Prandaj jo vetëm të jemi vigjilentë, por të përgatitemi mirë për t'u dhënë vazhdimisht goditje të vendosura të gjithë armiqve të komunizmit. . .»¹.

Këtij qëllimi i shërbeu mbledhja e Plenumit të KQ të PPSH, në shkurt 1957. Në këtë mbledhje shoku Enver Hoxha i bëri një analizë të thellë marksiste-leniniste gjendjes në lëvizjen komuniste ndërkombëtare e në botë dhe ritheksoi detyrat e Partisë në luftën e saj revolucionare kundër imperializmit e revizionizmit.

Imperialistët dhe revizionistët e ndryshëm, jugosllavë, italianë, polakë, hungarezë etj. kishin vënë në shenjë Bashkimin Sovjetik, për të copëtuar kampin socialist dhe lëvizjen komuniste botërore, për të asgjësuar rëndësinë universale të mësimave dhe të përvojës së Revolucionit të Tetorit e të ndërtimit socialist, të parimeve të marksizëm-leninizmit. Kundër këtyre mësimave e parimeve dhe kundër kësaj përvoje drejtoreshin edhe tezat e vendimet revizioniste të Kongresit XX të PKBS. Në këto kushte PPSH mendonte se lufta për mbrojtjen e Bashkimit Sovjetik, e lidhur ngushtë me luftën për mbrojtjen e unitetit të kampit socialist e të lëvizjes komuniste ndërkombëtare, ishte luftë për mbrojtjen e socializmit, për mbrojtjen e marksizëm-leninizmit. Këtë qëndrim, në atë kohë, ajo e quante një çështje të rëndësishme parimore, njëkohësisht edhe një taktikë të saj kundër hrushovianëve e kundër revizionizmit modern në përgjithësi.

Lufta ideologjike kundër revizionizmit, në rrethanat e krijuara, udhëzonte Komiteti Qendror, merrte një rëndësi të dorës së parë.

Ishte e nevojshme sidomos të demaskoheshin përpjekjet e revizionizmit ndërkombëtar për të mbjellë çoroditje ideologjike rreth mësimave marksiste-leniniste mbi rolin udhëheqës të partisë së klasës punëtore, mbi diktaturën e proletariatit dhe mbi luftën e klasave.

---

¹ Enver Hoxha, Raport në Byronë Politike mbi bisedimet në Moskë, 3 janar 1957. Vepra, vëll. 14, f. 196-197.

Gjithë përvoja historike, vinte në dukje shoku Enver Hoxha, na mëson se «udhëheqja e partisë marksiste-leniniste është një domosdoshmëri jetike për kryerjen e revolucionit socialist dhe për ndërtimin e socializmit dhe të komunizmit»¹. Të mohosh udhëheqjen e partisë marksiste-leniniste do të thotë ta lësh klasën punëtore pa shtab udhëheqës, ta çarmatosësh atë plotësisht dhe të përjetësosh sundimin e borgjezisë.

Duke demaskuar revizionistët që propagandonin me të madhe asgjësimin e diktaturës së proletariatit ose «liberalizimin» e saj, PPSH theksonte: «Jo ta asgjësojmë diktaturën e proletariatit, . . . por ta forcojmë sa më shumë, mos të lejojmë dobësimin e saj, «liberalizimin e saj», mos të lejojmë konfuzion e çorganizim në radhët e saj, sepse këtë e dëshirojnë armiqtë tanë»². Ata që hedhin poshtë diktaturën e proletariatit hedhin poshtë gjithë marksizëm-leninizmin dhe kalojnë në anën e armiqtve të komunizmit.

E rrezikshme, vuri në dukje Plenumi i KQ, është edhe përhapja nga revizionistët e «teorisë» së mohimit të luftës së klasave. Kjo «teori» synonte të çarmatoste punonjësit në luftën kundër imperializmit amerikan dhe kundër borgjezisë reaksionare vendase. PPSH i përmbahej gjithnjë tezës marksiste se lufta e klasave «është një realitet objektiv»³ dhe nuk mund të shuhet pa u zhdukur klasat dhe kapitalizmi në shkallë botërore.

Revizionizmi e maskonte luftën e vet kundër marksizëm-leninizmit me tri parulla kryesore demagogjike: «për zhvillimin krijues të marksizëm-leninizmit dhe për luftën kundër dogmatizmit», «për zbatimin krijues të marksizëm-leninizmit në kushtet e veçanta të çdo vendi» dhe «luftë kundër stalinizmit» ose «kultit të individit».

Ndryshe nga revizionistët, që vetëm spekulojnë me tezën e drejtë të zhvillimit e të zbatimit krijues të marksizmit në rrethanat e reja e në kushtet e veçanta të çdo vendi, «marksistë-leninistët, — theksonte shoku Enver Hoxha, — e kuptojnë zhvillimin krijues të marksizëm-leninizmit jo si mohim të bazave të tij, por si pasurim të kësaj teorie me konkluzione e teza

---

1 Enver Hoxha. Raport në Plenumin e KQ të PPSH, 13 shkurt 1957. Dokumente kryesore të PPSH, vëll. III, 1972, f. 37.

2 Po aty, f. 43.

3 Po aty, f. 44.

të reja të nxjerra nga eksperiencia e luftës së klasës punëtore dhe nga zhvillimi i shkencave... Marksizmi është shkencë dhe ligjet objektive të zbuluara prej tij janë të vërteta absolute... Ato s'mund të vjetërohen ose të rrëzohen... Çështjet themelore të ndërtimit të socializmit janë të përbashkëta, se ligjet e zhvillimit të shoqërisë nuk kanë kufij nacionalë. Eksperiencia historike tregon se çështje të tilla të përbashkëta janë: diktatura e proletariatit, domethënë vendosja e pushtetit politik të klasës punëtore, nën udhëheqjen e partisë marksiste-leniniste, forcimi me çdo mënyrë i aleancës së klasës punëtore me fshatarësinë dhe me shtresat e tjera punonjëse, likuidimi i pronës kapitaliste dhe vendosja e pronës shoqërore mbi mjetet kryesore të prodhimit, organizimi socialist i bujqësisë, zhvillimi i planifikuar i ekonomisë, udhëheqja nga teoria revolucionare marksiste-leniniste, mbrojtja me vendosmëri e fitoreve të revolucionit socialist nga atentatet e ish-klasave shfrytëzuese dhe nga shtetet imperialiste»¹.

PPSH e bëri edhe një herë të qartë se lufta kundër «kultit të individit të Stalinit», «kundër gabimeve të tij», kundër «stalinizmit» ishte një luftë kundër marksizëm-leninizmit që synonte të përgatiste truallin për zëvendësimin e kursit revolucionar me një kurs oportunist, reformist në të gjitha partitë komuniste e punëtore, për të sjellë në krye të këtyre partive revizionistët. «Ne nuk jemi dakord me gjithë ata që e likuidojnë gjithë veprimtarinë revolucionare të Stalinit... J.V. Stalini, siç dihet, është një marksist i madh, se ai pas Leninit e mbrojti marksizëm-leninizmin nga të gjithë armiqtë e revizionistët dhe dha një kontribut të çmueshëm në zhvillimin e mëtejshëm të kësaj shkence»².

Tehun kryesor në këtë kohë Partia e drejtoi kundër revizionizmit jugosllav që mbante flamurin e sulmit kundër marksizëm-leninizmit. Por nuk ishte vështirë të nënkuptohej që kjo luftë drejtohej kundër revizionizmit në çdo vend e në çdo parti, që tezat e raportit të shokut Enver Hoxha u kundërviheshin tezave revizioniste të Kongresit XX.

Vendosmëria e PPSH për të mos përqaftuar kursin e Kongresit XX, për të ruajtur të paprekur vijën e vet të përgjith-

---

1 Dokumente kryesore të PPSH, vëll. III, f. 31-32.

2 Po aty, f. 33.

shme revolucionare, sidomos botimi në «Zërin e popullit» i raportit të shokut Enver Hoxha «Mbi gjendjen ndërkombëtare dhe detyrat e Partisë», mbajtur në Plenumin e KQ, e alarmuan udhëheqjen sovjetike. Prandaj kjo kërkoi të shkonte me ngut në Moskë një delegacion i nivelit të lartë të PPSH, duke u nisur nga qëllimi për ta thyer e për ta nënshtuar atë.

Delegacioni shqiptar, i kryesuar nga shokët Enver Hoxha e [redacted], në bisedimet që patën me udhëheqësit kryesorë sovjetikë, bëri një paraqitje të gjendjes e të luftës së PPSH në kushtet e atëhershme. Hrushovi, i pakënaqur dhe shumë i zemëruar nga qëndrimet revolucionare të PPSH ndërhyri: «Ju shqiptarët, siç duket, kërkoni të na ktheni në rrugën e Stalinit!» Ai e cilësoi qëndrimin e PPSH ndaj revizionistëve jugosllavë një «qëndrim joobjektiv» që mbështetej në «fryrjen e mosmarrëveshjeve me ta» dhe kërkoi «të mos u bihet atyre në qafë pa të drejtë!» Ai nuk ngurroi të merrte në mbrojtje disa armiq të Partisë e të popullit shqiptar, duke kërkuar që ata të rehabilitoheshin. I nxehur nga këmbëngulja që tregonin shoku Enver Hoxha dhe anëtarët e tjerë të delegacionit për mbrojtjen e pikëpamjeve dhe veprimeve marksiste-leniniste të PPSH, Hrushovi iu kanos atyre: «Ju shqiptarët jeni gjaknxehtë, sektarë»!! «Me ju nuk mund të merremi vesh. I presim bisedimet»!!! Kjo ndodhi përbënte ndeshjen e parë të drejtpërdrejtë midis vijës revolucionare marksiste-leniniste të PPSH dhe kursit revizionist të grupit të Hrushovit.

Me gjithë kërcënimet, udhëheqja sovjetike nuk guxoi të priste bisedimet. Grupi i Hrushovit kishte shumë shpresë se PPSH do të hiqte dorë nga «kryeneçësia» dhe do t'i nënshtrohej diktatit të tij. Një nga mjetet që ai do të përdorte për t'ia arritur qëllimit ishte ndihma ekonomike e Bashkimit Sovjetik, pa të cilën, mendonte Hrushovi, Shqipëria nuk mund të bënte asnjë hap! Një mjet i tillë ishte falja e kredive prej 422 milionë rublash të vjetra që Bashkimi Sovjetik i kishte dhënë Republikës Popullore të Shqipërisë prej Çlirimit deri në vitin 1955. Udhëheqja sovjetike, siç u vërtetua më vonë, nuk e bëri këtë falje duke u udhëhequr nga miqësia e vërtetë dhe nga parimet e internacionalizmit proletar. Ndërkaq, PPSH, Qeveria e RPSH dhe mbarë populli shqiptar e kuptuan këtë ndihmë jo si një lëmshë, por si një ndihmë vëllazërore, internacionaliste të popujve sovjetikë ndaj një vendi socialist.

As kanosjet as «dhuratat» nuk e lëkundën vendosmërinë e udhëheqjes marksiste-leniniste të PPSH për të mbrojtur deri në fund vijën e përgjithshme revolucionare të saj. «Mbrojtja e pastërtisë së marksizëm-leninizmit, lufta kundër revizionizmit, forcimi i vigjilencës, — deklaroi shoku Enver Hoxha në Moskë, — janë nga detyrat kryesore të Partisë së Punës të Shqipërisë. Partia jonë... do të ecë e vendosur në rrugën e saj të drejtë për ndërtimin me sukses të socializmit në Shqipëri»¹.

«...Ne nuk do ta shuajmë për asnjë çast luftën kundër atyre që kërkojnë të revizionojnë idetë e marksizëm-leninizmit, qofshin këta jugosllavë, shqiptarë ose të tjerë»², përsëriti ai pas kthimit në Tiranë.

Qëndrimi revolucionar internacionalist i PPSH u shpreh edhe në Mbledhjen e Partive Komuniste e Punëtore që u mbajt në Moskë në nëntor 1957.

Në Mbledhje, grupi i Hrushovit, i përkrahur nga elementë të njohur revizionistë anëtarë të delegacioneve të ndryshme, u përpoq të ligjësonte kursin revizionist të Kongresit XX të PKBS si vijë të përgjithshme të kampit socialist e të lëvizjes komuniste ndërkombëtare.

Delegacioni i PPSH, i kryesuar nga shoku Enver Hoxha, dha një kontribut të rëndësishëm në dështimin e këtyre përpjekjeve. Ai doli kundër pikëpamjeve të revizionistëve, që i paraqisnin të vjetëruara mësimet marksiste-leniniste për imperializmin, për luftën e paqen, për kryengritjen e armatosur, për revolucionin dhe ndërtimin socialist, për diktaturën e proletariatit, duke theksuar vlerën gjithnjë aktuale të këtyre mësimëve. Ai nguli këmbë të hidhej poshtë kërkesa e tyre për të mos cilësuar në dokumentet e Mbledhjes imperializmin amerikan si armikun kryesor të paqes e të popujve, madje për të mos e përmendur fare imperializmin.

Hrushovianët, të cilëve në atë situatë u interesonte të ruhej me çdo kusht «uniteti», të paktën në dukje, u detyruan të tërhiqeshin. Kështu, në themel të dokumenteve që miratoi Mbledhja u vunë parime revolucionare të marksizëm-leninizmit.

---

1 Enver Hoxha. Fjalim në mitingun e miqësisë shqiptaro-sovjetike në Moskë. «Zëri i popullit», 17 prill 1957.

2 Enver Hoxha. Fjalim në mitingun e mbajtur në Tiranë. «Zëri i popullit», 14 maj 1957.

Në kundërshtim me dëshirën e tyre, Mbledhja përcaktoi revizionizmin, oportunizmin e djathtë, si rrezikun kryesor për lëvizjen komuniste ndërkombëtare. Ajo zbuloi edhe burimet e tij: ndikimi borgjez si burim i brendshëm, gjunjëzimi përpara presionit të imperializmit si burim i jashtëm.

Krahas përmbajtjes revolucionare të Deklaratës, delegacioni i PPSH dhe delegacione të tjera që mbrojtën marksizëm-leninizmin pranuan të mbetej në të formulimi jo i drejtë mbi Kongresin XX të PKBS, si një kongres që gjoja çelte një etapë të re në lëvizjen komuniste ndërkombëtare. Kjo përbënte në të vërtetë një lëshim, që arsyetohej me nevojën për të mbrojtur Bashkimin Sovjetik nga sulmi i tërbuar që kishin shpërthyer kundër tij armiqtë e komunizmit dhe për të ruajtur unitetin në lëvizje.

Megjithatë, Deklarata e Moskës e vitit 1957 në përgjithësi i kundërvijehet kursit revizionist të Kongresit XX. Pranimi i saj ishte një fitore e forcave revolucionare marksiste-leniniste.

PPSH miratoi plotësisht veprimtarinë e delegacionit të vet në Mbledhjen e partive komuniste e punëtore, duke e cilësuar këtë veprimtari si një kontribut internacionalist. Ajo u bashkua me tezat revolucionare të Deklaratës së Mbledhjes.

3. LUFTA E PARTISË PËR VENDOSJEN E MARRËDHËNIEVE SOCIALISTE NË FSHAT DHE PËR PLOTËSIMIN E PLANIT TË DYTË PESËVJEÇAR

Duke vënë në plan të parë luftën politike dhe ideologjike, Partia nuk la pas dore dhe detyrat ekonomiko-shoqërore që shtroi Kongresi III. Përkundrazi zbatimin e këtyre detyrave ajo e shikonte para së gjithash si një çështje të madhe politike dhe ideologjike.

Puna për kolektivizimin në masë të bujqësisë

Vëmendjen kryesore PPSH e kishte drejtuar në zbatimin e detyrës madhore që vuri Kongresi III i saj për kolektivizimin në masë të bujqësisë. Organet dhe organizatat e partisë, duke zhvilluar një punë të dendur drejtuese, organizuese dhe sqaruese për këtë qëllim, mbështetnin me të gjitha mjetet iniciativat e fshatarëve për krijimin e

kooperativave të reja e për të zgjeruar me anëtarë të rinj kooperativat e vjetra.

Për të ndihmuar fshatarët e komunistët e fshatit në punën për kolektivizimin, Komiteti Qendror i Partisë ngarkoi posaçërisht të gjithë anëtarët e vet dhe shumë kadro të tjerë drejtues. Në ndihmë të shndërrimit socialist të fshatit u vunë në lëvizje ndërmarrjet shtetërore, në radhë të parë bujqësore, organizatat e partisë të qytetit. Mjaft komunistë e specialistë bujqësorë, që punonin në administratën shtetërore, u dërguan në fshat për të punuar në kooperativat bujqësore.

Në të njëjtën kohë Partia luftonte me vendosmëri kundër të metave e dobësive që viheshin re në punën e kolektivizimit. Ajo goditi prirjen e gabuar të një numri fshatarësh dhe të disa komunistëve të fshatit që pranonin krijimin e kooperativave vetëm me shpresë që shteti t'i furnizonte me bukë dhe t'u siguronte çdo nevojë tjetër. U godit edhe prirja tjetër për të mbajtur oborre më të mëdha nga sa lejonin caqet e caktuara në Statutin e Kooperativave Bujqësore. U morën masa për të kapërcyer ngurrimet që tregonin fshatarët për kolektivizimin e bagëtive, të cilat në mjaft raste i therrnin ose i shisnin përpara se të hynin në kooperativë. U dënuan gjithashtu shfaqjet e ndjekjes së rrugës administrative në krijimin e kooperativave dhe të shkeljes së vullnetit të lirë.

Në mënyrë të veçantë Partia u mobilizua për të shtypur çdo orvatje që bënin armiqtë e klasës për të penguar kolektivizimin. Kulakët, të nxitur edhe nga diversantët që dërgohehin nga imperialistët e nga revizionistët jugosllavë, u përpoqën të kryenin sabotime e të shkaktonin gjithfarë çrregullimesh. Armiqtë dolën me parulla të tilla, si: «mos u shpejtoni për ngritjen e kooperativave; afati është deri më 1960», «në kooperativë do të vdisni për bukë», «kolektivizimi është mjet për t'u marrë tokën fshatarëve» etj. Fshehtazi ata përpiqeshin t'u mbushnin mendjen fshatarëve të mos futeshin në kooperativë. Kur kooperativa ngrihej, i nxisnin kooperativistët të mos zbatonin Statutin, ushqenin pakënaqësitë dhe mundoheshin të shkaktonin përçarje midis tyre, të sabotonin plotësimin e detyrimeve ndaj shtetit etj.

Si pasojë e punës së Partisë dhe e vrullit revolucionar të masës së fshatarësisë, përpjekjet e kulakëve dhe të armiqve të tjerë mbetën të shkëputura dhe u dërrmuan. Ata u veçuan krejt dhe u demaskuan. Kolektivizimi eci në rrugën dhe me ritmin

e caktuar nga Partia. Lëvizja për kolektivizimin e bujqësisë u bë një çështje e madhe patriotike.

Viti 1957 shënoi kthesën rrënjësore në kolektivizimin e bujqësisë. Sipërfaqja e kolektivizuar për gjithë Republikën arriti 58 për qind. Shumë fshatra u shndërruan tërësisht në kooperativa. Në disa rrethe kolektivizimi përfshiu deri 90 për qind të tokës së ekonomive fshatare. Në Vlorë, Bilisht, Kolonjë, Cërrik, Sarandë etj. u ngritën kooperativa bujqësore në të gjitha fshatrat. Sektori socialist u bë sektori sundues në bujqësi. Ai prodhoi atë vit afër gjysmën e sasisë së përgjithshme të drithërave të bukës, 3/4 e pambukut, 90 për qind të panxhar-sheqerit.

Ndërkaq, kolektivizimi vazhdoi të kryhej me ritëm të shpejtë. Në fund të vitit 1959 sipërfaqja e kolektivizuar arriti mbi 83 për qind të tokës së punuar të vendit. Në këtë mënyrë kolektivizimi i bujqësisë në përgjithësi kishte përfunduar. Kishin mbetur ende pa u kooperuar vetëm pjesa e ekonomive në tokat shumë malore. Orientimi i dhënë nga Kongresi III i Partisë u krye kështu një vit para afatit. Kjo vërtetoi sa i drejtë dhe në kohën e duhur ishte ky orientim.

Përfundimi i kolektivizimit të bujqësisë përbënte një nga fitoret më të rëndësishme historike të revolucionit socialist në lëmin ekonomik-shoqëror. Ai çoi në krijimin e marrëdhënieve të reja socialiste në prodhim në fshat. **Kolektivizimi i bujqësisë ishte revolucioni i dytë, kthesa revolucionare më rrënjësore në marrëdhëniet ekonomik-shoqërore të fshatit.** Ai hapi rrugën për një zhvillim të shpejtë të forcave prodhuese dhe për ndryshime rrënjësore shoqërore e kulturore në fshat.

Për kolektivizimin e bujqësisë PPSH mbajti kurdoherë parasysh kushtet e zhvillimit politik dhe ekonomik të vendit. Në përputhje me këto kushte u zbatuan edhe format, metodat e ritmet e kooperimit të bujqësisë.

Kolektivizimi filloi dhe u krye në rrethanat e pranisë së pronës së vogël private të fshatarësisë mbi tokën. Ai u bë kur industria e re socialiste nuk ishte ende në gjendje ta pajiste bujqësinë me mjete pune moderne të prodhimit bujqësor. PPSH ishte e bindur se kolektivizimi nuk duhej penguar në mënyrë artificiale duke pritur derisa të përfundonte industrializimi, ashtu sikurse edhe nuk duhej të shpejtohej po në mënyrë artificiale para se të ishin krijuar kushtet më të domosdoshme materiale e shpirtërore.

Duke ndjekur këtë kurs revolucionar, Partia mori masa me kohë për të krijuar bazën mekanike të prodhimit të madh bujqësor kolektiv, bazë që erdhi vazhdimisht duke u rritur me zgjerimin e forcimin e sistemit kooperativist socialist. Mjetet e mekanizuara, të përqendruara në duart e shtetit, u sollën nga vendet socialiste nëpërmjet shkëmbimeve tregtare dhe kredisë.

Kolektivizimi i bujqësisë filloi dhe u krye duke u mbështetur vetëm në kooperativën bujqësore të prodhimit, ku u shoqërizuan si toka e puna ashtu edhe mjetet e prodhimit. Ndarja e të ardhurave u organizua vetëm sipas punës që bënte çdo anëtar në ekonominë kolektive.

Gjatë procesit të kolektivizimit u bënë përpjekje për të përdorur edhe forma të tilla fillestare kooperimi në prodhim, siç ishin kolektivat bujqësore, ku shoqërizohej vetëm puna. Por këto forma, që do të shërbenin si halkë e ndërmjetme për të kaluar në kooperativën bujqësore të prodhimit, nuk patën jetë të gjatë dhe përhapje të gjerë në fshat. Fshatarësia kaloi drejtpërsëdrejti dhe menjëherë në kooperativën bujqësore të prodhimit.

Në të kaluarën në fshatin shqiptar nuk kishte traditë të lëvizjes kooperativiste. Kjo bëri që fshatarësia të pranonte atë formë kooperimi në prodhim që Partia e paraqiti si më të përshatshme. Fshatarësia shqiptare kishte besim të madh te Partia. Ajo u çlirua nga zgjedha e huaj, e çifligarit dhe e fajdexhiut dhe u bë zot i tokës vetëm nën udhëheqjen e saj. Nga vetë përvoja fshatarësia ishte bindur se Partia i kishte treguar gjithnjë rrugën e drejtë dhe se mbronte me vendosmëri interesat e saj. Prandaj ajo pranoi kooperativën bujqësore të prodhimit.

Në fshatin shqiptar, pas Reformës Agrare, nuk kishte diferencim të madh ekonomik ndërmjet fshatarëve përsa i përket sasisë së tokës dhe inventarit bujqësor. Prandaj me bashkimin e tyre në kooperativën bujqësore midis anëtarëve nuk lindnin kontradikta të mëdha interesash ekonomike që të bënin të domosdoshme nevojën e formave të ndërmjetme të kooperimit.

Me kolektivizimin në masë të bujqësisë nuk ndryshoi politika e Partisë ndaj kulakëve. Edhe në këtë etapë lufta kundër kulakëve u zhvillua sipas politikës së mëparshme të kufizimit ekonomik, të veçimit politik dhe të eliminimit të tyre.

Duke zbatuar këtë politikë, kulakët u zhdukën në përgjithësi si klasë, pa qenë nevoja të përdorej shpronësimi i detyrueshëm e në masë të tyre. Forca dhe dhuna kundër kulakëve përdorej vetëm atëherë kur ata nuk zbatonin ligjet e urdhëresat e pushtetit popullor ose kryenin krime politike.

Më 1960 kishte ende rreth 1500 ekonomi kulake ose më pak se 1 për qind të numrit të përgjithshëm të ekonomive fshatare. Ato e kishin humbur tanimë bazën e vjetër ekonomike. Çdonjëra prej tyre kishte mesatarisht nën 3 hektarë tokë, 1 kokë bagëti të trashë dhe nën 10 krerë të imta. Rrjedhimisht, numri i kulakëve shkoi gjithnjë duke u zvogëluar dhe ekonomia e tyre duke u dobësuar. Krahas politikës së kufizimit, Partia i kushtoi rëndësi riedukimit, sidomos të të rinjve dhe të rejave që rridhnin prej familjeve të kulakëve, pa humbur asnjëherë vigjilencën dhe pa hequr dorë nga goditjet e rrepta në rastet e nevojshme.

Përfundimi i kolektivizimit të bujqësisë dhe forcimi i tregtisë socialiste krijuan mundësinë për pakësimin në një shkallë shumë më të madhe të elementëve kapitalistë në qytet. Tregtarët e vegjël privatë u organizuan në kolektiva tregtare, veprimtaria e të cilave u vu nën kontrollin e shtetit. Në kooperativat e artizanatit hyri shumica e atyre pak zejtarëve që deri atëherë qëndronin privatë.

Në fillim të kolektivizimit u krijuan kooperativa bujqësore më vete në çdo fshat të madh e të vogël. Për atë kohë, kur mjetet ishin të pakta, kur ishin të paktë edhe kuadrot drejtues e specialistët, kur nuk kishte ende përvojë në drejtimin e ekonomisë kolektive, ngritja e tyre në bazë fshati që e domosdoshme.

Në mbarim të kolektivizimit, kur kooperativat e vogla filluan dalngadalë të mos u përgjigjeshin kërkesave për forcimin ekonomik dhe organizativ të tyre dhe për zhvillimin e shpejtë të forcave prodhuese në fshat, lindi nevoja objektive e zmadhimit dhe e forcimit të kooperativave. Këtë gjë po e ndiente dhe po e kërkonte edhe vetë fshatarësia kooperativiste. Prandaj Partia shtroi detyrën për zmadhimin e kooperativave me anën e bashkimit të tyre. Por ajo porositi që bashkimi të bëhej me hapa të matur dhe gjithnjë në bazë të vullnetit të lirë e të bindjes së plotë të kooperativistëve. Kjo ishte një detyrë me afat të gjatë, prandaj nuk duhej kryer me ngut në formë fushate.

Mirëpo, në fillim të vitit 1959, të rrëmbyer nga entuziazmi i fshatarësisë, disa rrethe e shpallën bashkimin e kooperativave si problem kryesor të ditës. U bënë parashikime që kjo punë të mbaronte brenda një ose dy vjetëve. Bashkimi i kooperativave u shtri edhe në zonat malore. U ngritën kooperativa të bashkuara me 10-15 fshatra, me një sipërfaqe toke që arrinte deri 4000 ha. Kështu po shtrembëroheshin udhëzimet e Partisë.

Komiteti Qendror e zbuloi me kohë këtë nxitim të gabuar, vuri në dukje dëmin që mund t'i shkaktonte çështjes së kolektivizimit, mori masa që të studioheshin me imtësi kushtet objektive e subjektive përkatëse dhe që, vetëm në përputhje me këto kushte, të caktohej e ardhmja e bashkimit të kooperativave.

Pas kësaj, bashkimi bëhej i matur, i studiuar dhe vetëm në zonat fushore. Kooperativat e zmadhuara u ngritën duke u bashkuar në fillim jo më shumë se 2-3 fshatra. Në të njëjtën kohë, shteti zgjeroi përkrahjen ekonomike për to me mjete të mekanizuara, me kredit agrar dhe me specialistë. Për të forcuar drejtimin e kooperativave të bashkuara Partia dërgoi kadro nga qyteti në fshat që u zgjodhën kryetarë të këtyre kooperativave.

Bashkimi i kooperativave të vogla në kooperativa të mëdha krijonte mundësi të reja për forcimin ekonomik e organizativ të tyre, për të përdorur më mirë epërsitë që krijon rendi i ri socialist në bujqësi. Marrëdhëniet ekonomike midis shtetit e kooperativave u forcuan.

Kolektivizimi i bujqësisë krijoi një bazë të re ekonomike e shoqërore për formimin e botëkuptimit socialist të fshatarësisë. Mirëpo ky formim nuk mund të bëhej vetvetiu e menjëherë, pa punë edukuese të Partisë dhe pa masa të tjera ekonomike e organizative. Fshatarësia ishte mësuar prej shekujsh të jetonte e të punonte në ekonominë private, prandaj mbi të rëndonin ndjenja dhe shprehitë e pronës private. Kjo pasqyrohej në mungesat dhe të metat që viheshin re në lëmin e organizimit e në qëndrimin ndaj punës e ndaj pronës kolektive.

Në këto rrethana, Partia forcoi punën edukuese me kooperativistët, me qëllim që ata t'i përqendronin të gjitha përpjekjet në zhvillimin e ekonomisë së përbashkët, të rritnin pjesëmarrjen në prodhim dhe të forconin disiplinën në punë. Përveç kë-

saj, u morën masa të posaçme për organizimin, shpërblimin e punës dhe zbatimin e Statutit të Kooperativave.

Kolektivizimi i bujqësisë solli me vete edhe ndryshimin e kushteve materiale e kulturore të jetës në fshat. Vetëm në vjetët 1956-1960 fshatarësia ndërtoi rreth 30 000 shtëpi të reja. Në vitin 1959 në fshat kishte më tepër se 2500 shkolla të arsimit të përgjithshëm dhe rreth 1300 shtëpi e vatra kulture. Aty punonin me qindra kadro specialistësh me arsim të mesmë e të lartë.

Plotësimi para afatit i planit të 2-të pesëvjeçar Krahas punës për të përfunduar kolektivizimin e bujqësisë, Partia luftonte për të siguruar plotësimin e planit të 2-të pesëvjeçar në të gjitha degët e ekonomisë popullore.

Si rrjedhim i kësaj lufte dhe i vrullit revolucionar që kishite përfshirë klasën punëtore e fshatarësinë punonjëse, viti 1957 shënoi një kthesë jo vetëm në lëmin e kolektivizimit, por edhe në prodhimin industrial e bujqësor. Në krahasim me vitin 1956, prodhimi i përgjithshëm industrial u rrit 26 për qind. Plani u tejkalua në një shkallë të madhe në të gjitha degët kryesore të industrisë. Prodhimi bujqësor u shtua 15 për qind.

Mbi bazën e këtyre sukseseve, qysh në tetor të vitit 1957 u hoq plotësisht sistemi i triskëtimit dhe u ulën çmimet e mallrave. Kjo ishte një fitore e madhe politike dhe ekonomike.

Duke analizuar zbatimin e planit të dy vjetëve të parë të pesëvjeçarit të 2-të, Partia erdhi në përfundim se brenda në vend kishte rezerva të fuqishme të pashfrytëzuara që duhej të zbuloheshin dhe të viheshin në dobi të zhvillimit të shpejtë të ekonomisë e të kulturës. Ky problem iu shtrua për diskutim masave të gjera punonjëse. Njëkohësisht u ngarkuan organet shtetërore të planifikimit të rishikonin treguesit e pesëvjeçarit për rritjen e tyre. Diskutimi popullor zbuloi rezerva të brendshme të atilla që i kalonin parashikimet e Komisionit të Planit të Shtetit.

I mbështetur kryesisht në propozimet e punonjësve, Plenumi i Komitetit Qendror, në shkurt 1958, mori vendimin për të rritur gjithë treguesit e planit të 2-të pesëvjeçar. Shtesat që iu bënë planit mbështeteshin kryesisht në akumulimet dhe rezervat e brendshme.

Për ta çuar deri në fund kthesën e filluar, Partia mobilizoi forcat e saj dhe energjitë e pashtershme të punonjësve të qytetit e të fshatit. Puna drejtuese, organizuese dhe sqaruese e organizatave-bazë dhe e komiteteve të partisë u përmirësua në mënyrë të dukshme. Përbërja e tyre u forcua me anëtarë të rinj, të dalë nga radhët e punëtorëve e të kooperativistëve, nga radhët e grave punonjëse, të sprovuar në valën e punës për ndërtimin socialist e të luftës kundër armiqve të klasës.

Bashkimet profesionale i shtuan përpjekjet për edukimin komunist të punonjësve. Ato zgjeruan propagandën e prodhimit dhe përmirësuan punën për tërheqjen e punonjësve në drejtimin e ekonomisë. Mbledhjet e prodhimit të punëtorëve u gjallëruan. Lindën dhe u përhapën forma të reja të emulacionit, u rrit iniciativa krijuese e punonjësve. U përhapën lëvizjet për zgjatjen e jetës së makinerisë, për kursimin, për shfrytëzimin më të plotë të aftësive prodhuese. Shumë punëtorë të dalluar, pa përfillur interesin material vetjak, lanë brigadat e përparuara dhe shkuan në brigada të tjera për t'i nxjerrë nga prapambetja. Lindi lëvizja 1 + 2 (çdo punëtor i kualifikuar merrte përsipër të kualifikonte dy të tjerë).

Në fshat u përhap lëvizja për të bërë çdo kooperativist 300 ditë-punë kalendarike. Punëtorët e mekanikës bujqësore përqaftuan iniciativën e përparuar për të zgjatur jetën e traktorëve dhe për të kursyer karburantin.

Tejkalimi i planit të shtuar të prodhimit industrial për vitin 1958 vërtetoi drejtësinë e vendimit të KQ të Partisë për të rritur treguesit e planit të 2-të pesëvjeçar.

Duke luftuar për plotësimin e planit si sasi, Partia përqendroi vëmendjen edhe te cilësia e prodhimit. Në vitet e para të ndërtimit socialist, shkalla shumë e ulët e forcave prodhuese dhe vështirësitë e shumta që kalonte vendi bënë që kujdesi t'i kushtohej kryesisht sasisë së prodhimit. Tani kishte ardhur koha të tregohej një kujdes më i madh edhe për cilësinë. Këtë Partia nuk e shikonte vetëm si një çështje ekonomike, por edhe si një çështje politike dhe ideologjike. Cilësia e prodhimit shpreh shkallën e përparimit ekonomik e kulturor të një vendi. Në kushtet e rendit socialist, ajo është edhe një shprehje e shkallës së ndërgjegjes socialiste në punë dhe ndikon në rritjen e patriotizmit socialist, në forcimin e besimit të popullit në forcat e veta.

Komiteti Qendror i Partisë, në dhjetor 1959, hodhi parullën: «Të kthejmë fytyrën nga cilësia pa i kthyer shpinën sasisë!».

Për të vënë në jetë këtë orientim u morën një varg masash ekonomike që kishin për qëllim të përsosnin organizimin e shpërblimin e punës. U rishikuan normat e punës dhe kategorizimi i punëtorëve. Në të gjitha degët e ekonomisë shpërblimi i punës u lidh ngushtë edhe me cilësinë. U bë një lidhje më e drejtë e stimujve materialë e moralë, duke u nisur nga parimi i nënshtrimit të interesit vetjak ndaj interesave të shoqërisë. Organizatat e partisë me organizatat shoqërore zhvilluan një punë të gjerë politike me punonjësit për të sqaruar rëndësinë revolucionare të këtyre masave, për të shpjeguar dëmin që i sillnin çështjes së socializmit prirja që vihej re te disa për të rendur pas parasë dhe mendimi i gabuar «se pa para nuk ka emulacion».

Në vitin 1960 lindi dhe u përhap në të gjithë vendin lëvizja e skuadrave dhe e brigadave të punës socialiste. Motoja e saj ishte parulla e Partisë: «Të punojmë, të mësojmë e të jetojmë në mënyrë socialiste». Kjo lëvizje u bë një forcë e madhe nxitëse për rritjen e prodhimit, për përmirësimin e cilësisë, për ngritjen teknike e profesionale e për forcimin e ndërgjegjes socialiste të punonjësve. Një gjallërim të ri mori edhe lëvizja për shpikje e racionalizime.

Kështu plani i 2-të pesëvjeçar u plotësua dhe u tejkalua. Detyrat u tejkaluan në një mënyrë të shënueshme sidomos në industri, në transport, e në investimet e ndërtimet theme-lore. Vëllimi i prodhimit të përgjithshëm industrial, i cili u plotësua në katër vjet e nëntë muaj, në vitin 1960 ishte 2.2 herë më i madh se në vitin 1955 dhe 25 herë më i madh se në vitin 1938. Struktura e degëve të industrisë shënoi një përmirësim të dukshëm.

Në pesëvjeçarin e 2-të u ndërtuan 250 vepra të mëdha ekonomike dhe kulturore. U vunë në shfrytëzim vendburime të reja naftë dhe miniera të reja të hekur-nikelit, kromit, bakrit e qymyrgurit. Ndërtimi i këtyre veprave çoi në krijimin e qyteteve të reja.

Në bujqësi fitorja kryesore me rëndësi historike ishte përfundimi në përgjithësi i kolektivizimit. Në vitin 1960 sektori socialist në bujqësi përfshinte 87 për qind të tokës së pu-

nuar. Me gjithë kushtet e vështira klimaterike, sidomos gjatë dy vjetëve të fundit të pesëvjeçarit, në vitin 1960, në krahasim me vitin 1955, prodhimi bujqësor ishte 25 për qind më i madh.

Shtimi i prodhimit industrial e bujqësor, rritja e rendimentit të punës dhe ulja e kostos së produkteve qenë faktorët kryesorë që përcaktuan një ngritje të dukshme të mirëqenies materiale e të nivelit kulturor të popullit. Paga reale e punëtorëve dhe e nëpunësve si edhe të ardhurat reale të fshatarësisë u rritën më tepër seç parashikonte plani. Në vitet e pesëvjeçarit të 2-të u bënë 6 ulje çmimesh të mallrave të përdorimit të gjerë, nga të cilat popullsia pati një përfitim prej 7 miliardë e 200 milionë lekësh (të vjetër). Vëllimi i qarkullimit të mallrave u shtua me një ritëm 2-3 herë më të madh se rritja natyrore e popullsisë.

Arsimi u ngrit në një shkallë më të lartë. Më 1957 u krijua Universiteti i Tiranës, qendra më e madhe arsimore e shkencore e vendit. Më 1960, në çdo pesë vetë të popullsisë njëri mësonte. Numri i kuadrove të lartë, në krahasim me vitin 1955, u trefishua. Jeta mesatare e popullsisë arriti në 62 vjeç.

Plotësimi i detyrave të planit të 2-të pesëvjeçar krijoi pikënisje të reja për zhvillimin e mëtejshëm të ekonomisë dhe të kulturës në rrugën e ndërtimit socialist të vendit.

4. KRITIKA KUNDËR PIKËPAMJEVE REVIZIONISTE DHE VEPRIMTARISË PËRÇARËSE TË UDHËHEQJES SOVJETIKE

Mbledhja e Partive Komuniste e Punëtore e nëntorit 1957 vetëm e frenoi për një farë kohe revizionizmin, por nuk e ndaloi zgjerimin dhe thellimin e tij në lëvizjen komuniste ndërkombëtare.

Përhapja e mëtejshme e revizionizmit ndërkombëtar

Revizionistët jugosllavë e cilësuan hapur Deklaratën e mbledhjes «si një mohim të Kongresit XX të PKBS», si «një hap prapa», si «një kthim në stalinizëm». Ata shpërthyen kundër përmbajtjes së saj revolucionare një luftë të ashpër dhe nuk vonuan t'i